

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över promemorian En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (Ds 2024:30)

Myndigheten för delaktighet (MFD) arbetar med att främja, guida och stödja samhällets aktörer att genomföra sina uppdrag utifrån hela befolkningens behov och förutsättningar. MFD lämnar följande yttrande.

Sammanfattning

Myndigheten för delaktighet instämmer med utredningens bedömning att det finns behov av att stärka arbetet med att i ett tidigt skede fånga upp och ge stöd och skydd till de barn och unga som inte får sina behov tillgodosedda eftersom samtycke till att ta emot öppna insatser med stöd av socialtjänstlagen. Myndigheten vill dock särskilt uppmärksamma de stora kunskapsluckor som finns kring barn och unga med funktionsnedsättning och våldsutövande, normbrytande beteende och kriminalitet och i det lämnar några viktiga synpunkter inför det fortsatta arbetet.

Myndighetens synpunkter

Myndigheten för delaktighet instämmer med utredningens bedömning att det finns behov av att stärka arbetet med att i ett tidigt skede fånga upp och ge stöd och skydd till de barn och unga som inte får sina behov tillgodosedda eftersom samtycke till att ta emot öppna insatser med stöd av socialtjänstlagen saknas och förutsättningarna för tvångsvård enligt LVU inte är uppfyllda. MFD vill dock göra några viktiga medskick i det fortsatta arbetet med utredningens förslag.

Barnets bästa måste vara vägledande

MFD vill inledningsvis understryka att barnets bästa måste få vara vägledande i alla beslutsprocesser i socialtjänsten. Oavsett om ett barn eller en förälder har en funktionsnedsättning måste det som är bäst för barnet alltid komma i främsta rummet. Barnets bästa finns, förutom i artikel 3 i barnkonventionen, också i artikel 7 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

För att kunna bedöma barnets bästa för ett barn med funktionsnedsättning krävs också att bedömningen görs utifrån vad barnet behöver på grund av sin funktionsnedsättning.

Mottaglighet för insatser

Det i vetenskap grundade ramverket om principerna om risk, behov och mottaglighet¹ utgår från att för att förändring ska vara möjlig, behöver insatserna anpassas efter barnets och föräldrarnas mottaglighet och omfatta ett aktivt motivationsarbete. I sitt arbete ser MFD att det finns målgrupper av barn och unga, och deras vårdnadshavare, som har en sämre mottaglighet för olika typer av insatser. Samma målgrupper har också ofta en lägre kunskap och tillgång till de insatser och stöd som finns.

MFD vill understryka behovet av satsningar för att successivt bygga kunskap, förtroende och tillit hos de föräldrar som i dag kan ha en lägre mottaglighet för insatser från till exempel socialtjänsten. Men, MFD vill också understryka att det även handlar om andra aktörer, såsom till exempel barn- och ungdomspsykiatri och habiliteringsverksamheter. Den information som olika samhällsaktörer tar fram måste också vara tillgänglig för alla utifrån deras behov samt utformas med förståelse för och medvetenhet om föräldrars eventuella svårigheter, rädslor och oro.

MFD vill till sist framhålla att ett arbete som bygger mottaglighet i barn- och föräldragrupper med låg mottaglighet även omfattar ett arbete med att utveckla nya arbetssätt. Ett samtal som utgår från en individs förutsättningar och behov och som verkligen bidrar till att bygga förtroende kan ta mer arbetstid och andra arbetssätt i anspråk. Det gör även samtal som genomförs med hjälp av kommunikationsstöd, så som till exempel tolk eller bildstöd.

Brist på kunskap funktionsnedsättning, våld och risk för kriminalitet

MFD vill understryka att det idag råder en stor brist på systematisk kunskap vad gäller förhållandet och kopplingarna mellan funktionsnedsättning, våldsutövande, normbrytande beteende och risker för kriminalitet. MFD ser att bristen på kunskap inom området är ett hinder för utformning av effektiva insatser som fungerar för målgruppen barn och unga med funktionsnedsättning, och deras föräldrar. Det råder brist på forskning och kunskap om hur olika risk- och skyddsfaktorer för normbrytande beteende och kriminalitet samverkar med funktionsnedsättning.

¹ Socialstyrelsen (2020) Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott Kunskapsstöd med rekommendationer för socialtjänstens arbete med barn 6–17 år.

Sådan kunskap är i sin tur central för framtagande av kunskapsbaserade metoder, instrument och arbetssätt som har en faktisk effekt för målgruppen. MFD ser att kommuner saknar kunskap och metoder för ett brottsförebyggande arbete inriktat på barn och unga med funktionsnedsättning. Det gör att barn och unga med funktionsnedsättning har sämre möjligheter än andra barn och unga att ta del av insatser som effektivt motverkar våldsutövande, normbrytande beteende och kriminalitet.

MFD har på eget initiativ tagit fram en kunskapssammanställning om normbrytande beteende, kriminell rekrytering och barn och unga med funktionsnedsättning. MFD ser att sammanställningen är ett viktigt steg på vägen, men att mer behöver göras. MFD bedömer att det bland annat handlar om breda, kunskapshöjande satsningar riktade till olika samhällsaktörer, kunskapshöjande insatser riktade till barn och unga själva samt till deras föräldrar och arbete med att utreda, utvärdera och följa upp hur väl befintliga insatser fungerar för vissa målgrupper, till exempel personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Ärendets handläggning

I den slutliga handläggningen av ärendet har generaldirektör Malin Ekman Aldén (beslutande) och processamordnare Maria Melin (föredragande) deltagit.

Myndigheten för delaktighet

[elektroniskt underskriven]

Malin Ekman Aldén